

АКТУАЛНО Коментар по Закона за хората с увреждания от Васил Долапчиев - председател на Съюза на слепите в България

(Законът за хората с увреждания е приет на 05.12.2018 г., публикуван в ДВ, бр. 105 от 18.12.2018 г. и влиза в сила от 01.01.2019 г.)

Законът за хората с увреждания (наричан за краткост в този коментар "Закона") регламентира:

1. Институциите, които отговарят за политиката за хората с увреждания и упражняват контрол за прилагане на Конвенцията за правата на хората с увреждания
2. Основните секторни политики в сферата на социалното приобщаване на хората с увреждания
3. Извършването на индивидуална оценка
4. Формите на финансова подкрепа и целева помощ.

Нормативният акт има за цел да:

1. Насърчава, защитава и гарантира пълноценното и равноправно упражняване на правата и свободите на хората с увреждания
2. Създаде условия за социално приобщаване на хората с увреждания
3. Способства за зачитане на вътрешно присъщото човешко достойнство на хората с увреждания
4. Предоставя подкрепа за хората с увреждания и техните семейства.

За да създаде необходимата среда за управление на политиката за хората с увреждания, Законът урежда функциите на органите на управление, наблюдение и сътрудничество. На Министерски съвет е възложена задачата да определя държавната политика за правата на хората с увреждания. Отчитайки хоризонталния характер на тази дейност, на министъра на труда и социалната политика е възложена важната задача да извършва координация на работата на всички държавни органи с цел реализиране правата на хората с увреждания. В изпълнение на своите функции той събира и анализира информация от различни институции и дава методически указания за провеждане на политиката в тази област. Министърът на труда и социалната политика разработва, участва в обсъждането и предлага приемането и/или изменението на нормативни актове, стратегически документи, програми и планове, засягащи правата на хората с увреждания. В процеса на координация на тази политика, той се подпомага от Изпълнителната агенция за хората с увреждания. **В чл. 10 на Закона са изброени нейните правомощия, като практически тя изпълнява досегашните си задачи, от които по-важните са:**

- 1. води и поддържа информационна система за хората с увреждания;**
2. води регистри на специализираните предприятия и кооперации на хората с увреждания и на лицата, предоставящи помощни средства, приспособления, съоръжения и медицински изделия, посочени в списъците по чл. 61, ал. 1 и осъществява контрол за тази дейност.

Агенцията за хората с увреждания изготвя 6-месечни и годишни отчети за изпълнението на политиката за правата на хората с увреждания, които предоставя на министъра на труда и социалната политика. Тя участва при изготвянето на проекти на нормативни актове в областта на социалното приобщаване и дава становища по тях.

3. разработва програми и финансира проекти за:

- стимулиране на стопанската инициатива в интерес на хората с увреждания;
- рехабилитация, интеграция и за изграждане на достъпна среда за хората с увреждания.

Във връзка с изпълнение на чл. 33 от Конвенцията за правата на хората с увреждания Законът създава Съвет за наблюдение със следните правомощия:

1. изготвя становища, препоръки и предложения до отговорните институции за предотвратяване и преустановяване на нарушенията на правата на хората с увреждания;

2. изготвя ежегодни доклади по предприетите действия за прилагането на Конвенцията за правата на хората с увреждания;
3. осъществява периодичен преглед и оценка на националното законодателство, практики и проекти на нормативни актове за съответствие с разпоредбите на Конвенцията за правата на хората с увреждания;
4. осъществява и други дейности, свързани с насърчаване, защита и наблюдение по прилагането на Конвенцията за правата на хората с увреждания.

Съветът за наблюдение се състои от 9 членове, от които двама представители, определени от омбудсмана на Република България, двама представители, определени от председателя на Комисията за защита от дискриминация, четирима представители на организациите на и за хората с увреждания, определени от тях, и един представител на академичната общност, определен от Българската академия на науките.

За осъществяване на сътрудничество при разработването и провеждането на политиката за правата на хората с увреждания към Министерски съвет се създава Национален съвет за хората с увреждания. В Закона се издига представителността на този орган, като председателството му се възлага на заместник министър-председателя, отговарящ за политиката за хората с увреждания.

Националният съвет е консултативен орган, в който участват представители на държавата, определени от Министерския съвет, национално представителните организации на и за хората с увреждания, национално представителните организации на работниците и служителите, национално представителните организации на работодателите и Националното сдружение на общините в Република България.

Той дава становища по проектите на нормативни актове, стратегии, програми, планове и други документи, които засягат правата на хората с увреждания.

Нов момент в Закона е задължението на централните и териториалните органи на изпълнителната власт да определят служители, на които да се възложат функции на координатори по правата на хората с увреждания. Техните задължения се свеждат основно до участие в разработването на политики, програми и нормативни актове в областта на правата на хората с увреждания в компетенциите на даденото ведомство и контрол за изпълнението.

Законът официализира една дългогодишна добра практика, като в чл.19 задължава областните управители да създават областни съвети за провеждане на политиката за социално включване на хората с увреждания. В състава им се включват представители на областната и общинската администрация, на териториалните органи на изпълнителната власт, национално представителните организации на и за хората с увреждания, национално представителните организации на работниците, служителите и работодателите, юридически лица с нестопанска цел за осъществяване на дейност в обществена полза, както и други заинтересовани лица, работещи в областта на правата на хората с увреждания.

В глава IV на Закона са посочени принципите, на които се базират основните форми на подкрепа за социално приобщаване в различни сфери на обществения живот.

В раздел I е определено, че хората с увреждания имат право на рехабилитация, която е комплексна и може да е:

1. Медицинска - лечебна дейност, осъществявана от мултидисциплинарни екипи при условията и по реда на Закона за лечебните заведения и на Закона за здравното осигуряване
2. Професионална - процес, който дава възможност на хората с увреждания за преодоляване на бариерите на достъп и връщането на работа към определена професия. Нейната цел е развитие на знанията и уменията за полагане на труд, подготовка за работа и осигуряване на работа, съответстваща на здравословното им състояние, образование и квалификация
3. Социална - създаване на умения за водене на независим живот в обществото чрез рехабилитация на зрението, слуха и говора, двигателна рехабилитация, психологична помощ, психо-социално консултиране, трудова и професионална дейност, предоставяне на социални и рехабилитационни услуги и други дейности
4. Трудова - насърчава правото на заетост на хората с увреждания чрез: трудова терапия, социално приобщаване чрез трудова дейност, осигуряване на услуги за насочване към заетост, обучение и адаптиране на трудовата среда за осигуряване на заетост на хората с увреждания в обичайна, специализирана и защитена работна среда

5. Психологическа - насочена към възстановяване и поддържане на психическото равновесие и възможностите за дейност.

В раздел II "Образование и професионално обучение" е регламентирано, че на децата и учениците с увреждания, включително на децата и учениците със специални образователни потребности, се предоставя подкрепа за личностно развитие в системата на предучилищното и училищното образование.

Подкрепата е обща и допълнителна и се прилага в съответствие с индивидуална оценка на всяко дете и на всеки ученик с увреждане, изготвена при условията и по реда на Закона за предучилищното и училищното образование и държавните образователни стандарти.

Регионалните центрове за подкрепа на процеса на приобщаващото образование осъществяват организационно и методическо подпомагане на детските градини и училищата по отношение на предоставяне на допълнителна подкрепа за личностно развитие на децата и учениците с увреждания, както и осигуряват ресурсно подпомагане на деца и ученици със специални образователни потребности в случаите, предвидени в Закона за предучилищното и училищното образование. Към регионалните центрове за подкрепа на процеса на приобщаващото образование се създават регионални екипи за подкрепа на личностното развитие.

Висшите училища осигуряват: подкрепяща среда, специални приспособления, необходимите учебни материали и допълнителна преподавателска помощ, подпомагащи процеса на обучение и оценяване на хората с увреждания, и подготовка на специалисти за работа с хора с увреждания.

Професионалното обучение на хората с увреждания се осъществява от: гимназии, колежи и центрове за професионално обучение, работодатели, юридически лица по чл. 18, ал. 1, т. 3 и 4 от Закона за социално подпомагане, които предоставят социални услуги за хора с увреждания и предприятия и кооперации.

Отчитайки голямата значимост за интеграцията на хората с увреждания, ще отделим по-голямо внимание на Трудовата заетост, разработена в раздел III на глава IV.

Законът утвърждава досега действащите мерки за подкрепа на работодателите в обичайна и специализирана работна среда, доказали своята ефективност.

Агенцията за хората с увреждания финансира проекти за хора с трайни увреждания, отнасящи се до осигуряване на достъп до работното място, приспособяването и оборудването му.

С цел устойчиво развитие на специализираните предприятия и кооперации на хора с увреждания тя финансира и проекти и програми при условия и по ред, определени с правилника за прилагането на закона.

Нормативният акт определя ролята на Агенцията по заетостта в процеса на трудова реализация на хората с трайни увреждания. Тя финансира работната заплата и дължимите осигуровки на наетите лица от бюджета по Националната програма за заетост и обучение на хора с трайни увреждания.

За подкрепа в процеса на трудовата реализация на тази целева група Законът регламентира следните преференции за:

1. Обичайни работодатели - могат да ползват средства от държавния бюджет за 30 на сто от внесените осигурителни вноски за държавното обществено осигуряване, задължителното здравно осигуряване и допълнителното задължително пенсионно осигуряване

2. Специализирани предприятия и кооперации:

А) преотстъпва им се данъка върху печалбата;

Б) възстановяват им се от държавния бюджет 50 на сто от дължимите осигурителни вноски за държавното обществено осигуряване, задължително здравно осигуряване и допълнително задължително пенсионно осигуряване.

Хората с трайни увреждания, които получават доходи от трудова дейност, ползват данъчни облекчения при условия и по ред, определени в Закона за данъците върху доходите на физическите лица.

Законът въвежда някои нови политики за заетост на хора с трайни увреждания, които считаме за важно да отбележим:

1. С цел гарантиране на заетостта на хората с трайни увреждания в обичайна работна среда работодателите са длъжни да назначават работници и служители с трайни увреждания съгласно квота, както следва:

А) работодатели с 50 до 99 работници и служители - едно лице с трайни увреждания;
Б) работодатели със 100 и над 100 работници и служители - две на сто от средносписъчния си състав.
При неизпълнение на това задължение работодателят дължи ежемесечно компенсационна вноска в размер 30 на сто от минималната работна заплата за страната за всяко незаето работно място за човек с трайно увреждане. Работодателите могат да бъдат освободени от този ангажимент в следните случаи:

А) при наличие на специфични фактори в работната среда, възпрепятстващи наемане на хора с трайни увреждания;
Б) липса на хора с трайни увреждания, насочени от дирекции "Бюро по труда" или от трудови посредници с издадено удостоверение за регистрация за извършване на посредническа дейност по наемане на работа.

Контролът за изпълнение на квотния принцип е възложен на Изпълнителна агенция "Главна инспекция по труда", която удостоверява наличието на обстоятелства за освобождаване от задължението и налага санкции по този Закон.

Отчитайки сложността на политиката за заетост на хора с увреждания, европейския опит и с цел гъвкавост на новия модел, Законът дава възможност работодателите, които прилагат алтернативни мерки за заетост на хора с трайни увреждания, определени с правилника за прилагането на закона, да се третират за изпълнили квотата.

2. Териториалните поделения на Агенцията по заетостта предоставят специализирано трудово посредничество на хората с увреждания, търсещи работа, което включва:

А) оценка на професионалните умения на хората с увреждания;
Б) оценка на желанията и възможностите за придобиване на професионални умения с оглед на изискванията на пазара на труда;

В) включване в програма/проект за придобиване на професионални умения;

Г) подпомагане чрез трудови наставници в процеса на обучение и започване на работа;

Д) насочване на хората с увреждания към потенциални работодатели в изпълнение на изискванията и посредничество при преговорите на хората с трайни увреждания и работодателите.

3. Работодател в обичайна работна среда, който създаде производствено звено или сектор, в който работят 5 и повече души с увреждания, може да ползва правата на Агенцията за хората с увреждания и данъчните преференции на специализираните предприятия.

4. Агенцията за хората с увреждания финансира проекти и програми за квалификация и преквалификация, съответно обучение за професионално и служебно развитие.

5. За осигуряване на заетост за хора с множество трайни увреждания може да се създават центрове за защитена заетост. Те са механизъм в подкрепа на трудовата интеграция на хората с множество трайни увреждания с цел осигуряване на условия за извършване на продуктивна дейност, платена работа и предоставяне на персонални подкрепящи услуги. Центровете за защитена заетост:

А) идентифицират възможност за трудова реализация на хората с множество трайни увреждания;

Б) изграждат адаптирана среда за реализиране на трудовите възможности по т. А;

В) формират трудови навици за работа в обичайна или специализирана работна среда;

Г) осъществяват посредничество между хората с множество трайни увреждания и работодателите.

Центрове за защитена заетост може да се създават към специализираните предприятия и кооперации на хората с увреждания и трудово-лечебните бази по ред, определен с правилника за прилагането на Закона.

Изключително важните въпроси за осигуряване на достъпна среда и разумни улеснения, достъпна информация и осигуряване на лична мобилност се регламентират в раздел IV. Хората с увреждания имат право на равен достъп до физическата среда на живеене, труд и отдих, лична мобилност, транспорт, информация и комуникации, включително до информационни и комуникационни системи и технологии, както и до всички останали удобства и услуги за обществено обслужване в урбанизираните територии. Достъпът се осъществява чрез идентифициране и премахване на всякакви пречки и прегради пред достъпността, които се отнасят към:

А) елементите на достъпната среда в урбанизираната територия;

Б) сгради и съоръжения за обществено обслужване в областите на: образованието, здравеопазването, културата и изкуствата, транспорта, вероизповеданията, административното обслужване, търговията, общественото хранене и услугите, спорта, озеленените площи за обществено ползване и други

области;

В) нови многофамилни жилищни сгради или сгради със смесено предназначение;

Г) транспортни средства за извършване на градски и междуселищен транспорт;

Д) информационни, комуникационни и други услуги, включително информационни системи и услуги за спешна помощ;

Е) предоставяне на информация в достъпни формати за хора с различни видове увреждания, включително на български жестов език, на брайл и лесна за четене версия.

Физическите и юридически лица, собственици на елементи на достъпната среда, сгради и съоръжения, може да бъдат финансирани за дейности за изграждане на достъпна среда за хора с увреждания по национална програма за достъпна жилищна среда и лична мобилност.

Проектирането и изграждането на елементите на достъпната среда в урбанизираната територия и на достъпната среда на сградите и съоръженията се извършват при спазване на наредбата по чл. 53, ал. 3 при условия и по ред, определени в Закона за устройство на територията.

Министерството на транспорта, информационните технологии и съобщенията създава условия за достъп на хората с увреждания до транспортни, информационни и комуникационни услуги, като разработва нормативни актове за:

1. осигуряване на достъпен транспорт за обществено ползване;
2. внедряване на технически приспособления за адаптиране на автомобилите, управлявани от хора с увреждания, с цел компенсирание на техните дефицити и разработване на стандарти за обществения транспорт с цел улесняване придвижването на хората с увреждания;
3. осигуряване на специални условия за движение, спиране, паркиране и престой на пътни превозни средства, управлявани от хора с увреждания или превозващи хора с увреждания;
4. осигуряване на безпрепятствен достъп в обществения транспорт на хора с увреждания, придружени от кучета-водачи на слепи или от кучета-асистенти на хора с увреждания.

Министерството на младежта и спорта в сътрудничество с общините и спортните организации създава условия за социално приобщаване на хората с увреждания чрез:

1. популяризиране на ползите от физическата активност и практикуването на спорт от хора с увреждания;
2. осигуряване на възможност за адаптирана физическа активност, практикуване на спорт и участие в спортни прояви и състезания на хора с увреждания, в т. ч. деца и ученици;
3. подпомагане на подготовката и участието на спортисти с увреждания в спортни състезания;
4. подпомагане на младежки дейности.

Министерството на културата в сътрудничество с общините осигурява условия за интеграция на хората с увреждания чрез:

1. предоставяне на специализирана информация за използване на услуги, маршрути, архитектурно-транспортни и други облекчения в места за обществено ползване, предназначени за отдих и култура;
2. подкрепа за развитие на таланта и насърчаване на творческите изяви на хората с увреждания.

Министърът на труда и социалната политика, съгласувано с министъра на здравеопазването, утвърждава ежегодно списъци на:

1. помощните средства, приспособления и съоръжения за хората с увреждания;
2. медицинските изделия, предназначени за хората с увреждания.

Областните управители провеждат държавната политика за хората с увреждания на териториално ниво, като контролират изпълнението на достъпна архитектурна среда на територията на областта по отношение на елементите на достъпната среда в урбанизираната територия, сградите и съоръженията - държавна собственост.

Местните органи осигуряват в рамките на предоставената им компетентност:

1. изграждането и поддържането на елементите на достъпната среда в урбанизираната територия и на достъпната среда в сградите и съоръженията, които са общинска собственост, и ежегодно разработват програми, одобрени от съответните общински съвети, с необходимите за това мерки, финансови средства и срокове за изпълнение;
2. достъпен обществен превоз на пътници чрез приспособяване на съществуващите масови транспортни средства и въвеждане в експлоатация на технически пригодени за използване от хора с

увреждания транспортни средства;

3. достъп на хората с увреждания, придружени от кучета-водачи на слепи или от кучета-асистенти на хора с увреждания, до местата за обществено ползване;
4. специални транспортни услуги за хората с увреждания;
5. необходимите материални условия и средства за осъществяване на социални контакти на хората с увреждания;
6. условия за подпомагане на извънучилищни детски и младежки дейности.

Българската национална телевизия, Българското национално радио и Българската телеграфна агенция осигуряват информация, достъпна за хората с увреждания.

Медиите включват в своите програми предавания и информация, свързани с хората с увреждания.

В раздел V - "Достъп до правосъдие и правна защита", всеки човек с увреждане, който изпитва сериозни затруднения да упражнява самостоятелно правата си при извършване на конкретни правни действия, има право на подкрепено вземане на решение, което се определя по реда на закона чрез предоставяне на мерки за подкрепа. Това решение е съчетание на социални интервенции, които целят подкрепа за вземане на решения, имат правни последици и водят до конкретни резултати за човека с увреждане.

Мерките за подкрепа са предназначени да улеснят личното упражняване на отделните права на човека, който търси подкрепа, и включват:

1. консултации с обучен специалист;
2. предоставяне на специализирани услуги за подкрепено вземане на решение;
3. осигуряване на наставник за подкрепа при вземане на решение;
4. подготовка на антикризисен план;
5. подкрепено вземане на решение чрез подкрепящи мрежи;
6. прилагане на защитни мерки.

Мерките за подкрепа се състоят в:

1. разясняване на смисъла на правното действие и неговите последици;
2. подпомагане на подкрепения да разбере другите участници в извършването на правното действие или засегнатите от него;
3. подпомагане на подкрепения да изрази желанията и предпочитанията си по разбираем за другите начин;
4. оказване на друго съдействие, свързано с извършването на правното действие.

В следващата част от коментара ще отделим необходимото внимание на индивидуалните права, които хората с увреждания могат да ползват, позовавайки се на този нормативен акт.

Сърцевината на Закона е регламентирането в глава III на Индивидуалната оценка на потребностите на хората с увреждания. Тя има комплексен характер и изследва техните

функционални затруднения, свързани със здравословното им състояние и наличието на бариери при изпълнение на ежедневните и други дейности, и определя вида на подкрепата.

Индивидуалната оценка на потребностите се изготвя по настоящ адрес на човека с увреждане от специализиран отдел на дирекциите "Социално подпомагане", които са 147 на брой в страната. Тя се изготвя по искане на:

1. човека с увреждане или упълномощено от него лице;
2. родителя (осиновителя), настойника или попечителя на човек с увреждане;
3. член на семейството, при когото е настанено дете с увреждане по реда на чл. 26 от Закона за закрила на детето;
4. ръководителя на специализирана институция или социална услуга – резидентен тип, в която е настанено дете с увреждане;
5. директора на дирекция "Социално подпомагане" при самосезиране.

Правоимащите лица с увреждания подават:

1. заявление-декларация;
2. формуляр за самооценка за затруднения в домашни условия и извън тях;
3. медицински документи или експертно решение на Териториално-експертната лекарска комисия (ТЕЛК) или Националната експертна лекарска комисия (НЕЛК).

Документите по т. 1 и т. 2 се попълват по образец, утвърден от изпълнителния директор на Агенцията за социално подпомагане, и се подават чрез лицензиран пощенски оператор или по електронен път. Законът дава възможност те да се приемат и в дома на човека с увреждане при доказана с медицински документ необходимост.

Индивидуалната оценка на потребностите се изготвя в срок до края на месеца, следващ месеца на подаване на документите. Тя взема предвид следната подадена информация:

1. самооценката на човека с увреждане за затруднения в домашни условия и извън тях;
2. увреждането/здравословното състояние;
3. вида и степента на затруднения във функционирането на човека с увреждане;
4. степента на включване в социалната среда на човека с увреждане;
5. мобилността на човека с увреждане в социалната му среда и затруднения извън дома.

Индивидуалната оценка на потребностите завършва със заключение, в което се определят видовете подкрепа, определени в Закона, и потребността от предоставяне на социални услуги, лична помощ или други, определени със специални закони. На нейно основание директорът на дирекция "Социално подпомагане" или оправомощено от него длъжностно лице издава заповед за реализация на определените права.

Въз основа на заключенията в индивидуалната оценка на потребностите се издават направления за предоставяне на лична помощ с определен брой часове, социални услуги или друг вид подкрепа при условия и по ред, определени със закон.

Заповедите и направленията се съобщават писмено на лицето, подало заявление-декларация, в 7-дневен срок от издаването ѝ заедно с индивидуалната оценка на потребностите. Те се мотивират и могат да се обжалват по реда на Административно процесуалния кодекс.

Заключенията и направленията, определени в оценката, са задължителни за всички органи и организации, отговорни за реализиране на правата на хората с увреждания.

Индивидуалната оценка на потребностите се издава за срока, посочен в експертното решение за определяне на процента на трайно намалената работоспособност или вида и степента на увреждане. Лицата с определени вид и степен на увреждане 50 и над 50 на сто, установени след навършване на възрастта за придобиване право на пенсия за осигурителен стаж и възраст по чл. 68 от Кодекса за социално осигуряване, както и лицата с намалена работоспособност, навършили възраст за придобиване право на пенсия за осигурителен стаж и възраст по чл. 68 от Кодекса за социално осигуряване в срока на решението на ТЕЛК (НЕЛК), ползват правата по закона пожизнено независимо от определения в експертното решение срок.

Срокът на действие на индивидуалната оценка на потребностите, издадена въз основа на пожизнено експертно решение, е 5 години от датата на издаването ѝ.

Нова индивидуална оценка на потребностите може да бъде изготвена преди изтичането на срока на издадената оценка при:

1. издаване на ново експертно решение от ТЕЛК (НЕЛК) преди изтичането на срока на действащото експертно решение;
2. промяна в потребностите на човека с увреждане и заявеното желание по чл. 21, ал. 2 от Закона.

Финансова подкрепа

Хората с увреждания имат право на финансова подкрепа за компенсиране на разходите, свързани с преодоляване на затрудненията, предизвикани от вида и степента на увреждане. Тя се състои от два компонента:

- 1. месечна финансова подкрепа съобразно степента на увреждането;**
- 2. целеви помощи съобразно вида на увреждането.**

Въвеждането на линията на бедност като отправна точка за определяне на социалните плащания е нов положителен момент в Закона. Тя заменя гарантирания минимален доход. За 2019 г. с акт на Министерски съвет линията на бедност е определена на 348 лв., което значи, че лицата с трайни увреждания над 18-годишна възраст от 1.01.2019 г. ще имат право на финансова подкрепа в следните размери:

1. от 50 до 70,99 на сто степен на увреждане – в размер 7 на сто от линията на бедност или 24,36 лв.

2. от 71 до 90 на сто степен на увреждане – в размер 15 на сто от линията на бедност или 52,20 лв.
3. над 90 на сто степен на увреждане – в размер 25 на сто от линията на бедност или 87 лв.
4. над 90 на сто степен на увреждане с определена чужда помощ, които получават пенсия за инвалидност поради общо заболяване или поради трудова злополука, или професионална болест – в размер 30 на сто от линията на бедност или 104,40 лв.
5. над 90 на сто степен на увреждане с определена чужда помощ, които получават социална пенсия за инвалидност – в размер 57 на сто от линията на бедност или 198,36 лв.

Важно е хората с трайни увреждания да знаят, че:

1. Настанените на пълна държавна издръжка в специализирани институции или социални услуги от резидентен тип за срок по-дълъг от един месец нямат право да получават месечна финансова подкрепа за периода на престоя си в тях.

2. от 1 януари 2019 г. се прекратява изплащането на:

А) средствата, представляващи 25% от социално инвалидната пенсия, изплащани от Националния осигурителен институт, отпусната до 31.12.2014 г. на основание отмененото изречение второ на чл. 101, ал. 3а от Кодекса за социално осигуряване;

Б) интеграционни добавки, отпуснати до 31 декември 2018 г. включително;

В) целевата помощ за придружители на лица с увредено зрение, лица със затруднения в придвижването, лица с интелектуални затруднения и лица с психически разстройства, интерпретатори-придружители на лица със сляпо-глухота и преводачи на лица с увреден слух, получавани на основание чл. 44, ал.1, т. 4 от отменения Закон за интеграция за хората с увреждания; 3. от 1.01.2019 г. на лицата, получавали интеграционна добавка, Агенцията за социално подпомагане изплаща определената в чл. 70 на Закона финансова подкрепа, като не е необходимо изготвянето на индивидуална оценка на потребностите.

4. от 1.01.2019 г. лицата, които не са получавали интеграционна добавка, е необходимо да подадат заявление в Дирекцията за социално подпомагане по настоящ адрес, за да получат полагащата им се според степента на увреждане финансова подкрепа.

5. В случай че определената месечна финансова подкрепа на лицата с трайни увреждания е в по-малък размер от изплащаната интеграционна добавка и 25% от социално инвалидната пенсия, се отпуска по-благоприятният размер.

Законът определя правото на хората с увреждания на следните целеви помощи:

1. Помощни средства, приспособления, съоръжения и медицински изделия, посочени в списъците по чл. 61, ал. 1 от Закона. Изключение от това правило е допуснато за медицинските изделия, които се заплащат напълно или частично от Националната здравноосигурителна каса. Изработката, доставката и/или ремонтът им трябва да бъдат съобразени с приетите стандарти за качество от Министерството на здравеопазването. Тази целева помощ се получава след представяне на медицински документ, издаден от ТЕЛК или НЕЛК, удостоверяващ необходимостта и вида от помощни средства, приспособления, съоръжения и медицински изделия, съобразно конкретните нужди на човека с увреждане.

2. Хората, които са работещи или учещи с определена от ТЕЛК (НЕЛК) вид и степен на увреждане/трайно намалена работоспособност над 90% и имат затруднения с придвижването, могат да получат целева помощ за покупка на лично моторно превозно средство. Тя е до четирикратния размер от линията на бедност за съответната година, ако средномесечният доход на член от семейството за последните 12 месеца е равен или по-нисък от линията на бедност. Помощта може да се ползва повторно след изтичането на 5-годишен срок от предишното ѝ получаване при установена потребност от това.

Правото на целева помощ за приспособяване на моторно превозно средство от тези лица се реализира съгласно чл. 61, ал. 1, т. 1 от Закона, определящ списъка на помощните средства, приспособления и съоръжения за хората с увреждания.

3. Хората с вид и степен на увреждане/трайно намалена работоспособност над 90%, които се придвижват с инвалидна количка, имат право на целева помощ до двукратния размер от линията на бедност за съответната година за преустройство на жилище, ако средномесечният доход на член от семейството за последните 12 месеца е равен или по-нисък от линията на бедност. Помощта може да се ползва повторно след изтичането на 10-годишен срок от предишното ѝ получаване при установена

потребност от това.

4. Хората с вид и степен на увреждане/трайно намалена работоспособност над 90%, децата с трайни увреждания и военноинвалидите имат право на целева помощ за балнеолечение и/или рехабилитационни услуги. Тя се предоставя веднъж годишно при наличие на медицинско предписание от лекар специалист, съобразно техните потребности. Лицата с определена потребност от чужда помощ имат право на помощта за покриване на разходите за един придружител, ако ползват такъв. Целевата помощ е в размер до 80 на сто от линията на бедност за съответната година, но не повече от действително направения разход съгласно представените документи. Тя се отпуска след представяне на разходооправдателни документи за извършени балнеолечение и/или рехабилитационни услуги, когато за същия период услугите не са ползвани на друго правно основание.

При извършено балнеолечение и/или рехабилитационни услуги в обекти на дружества, в които едноличен собственик на капитала е Националният осигурителен институт или Министерството на здравеопазването, както и в специализирани болници за рехабилитация, които имат разрешение от министъра на здравеопазването за дейности по чл. 22 от Закона за лечебните заведения, целевата помощ се изплаща на съответния обект след представен от тях разходооправдателен документ.

5. Целева помощ за наем на общинско жилище, предоставено по реда и условията, определени в Закона за общинската собственост, получават хора с трайни увреждания, ако са самотни или са самотни родители с дете с трайни увреждания и договърът за наем е сключен с тях, както и ако са поставени под пълно запрещение и договорите за наем са сключени с техните законни представители. Целевата помощ е в размер на нормативно определения наем по реда на Закона за общинската собственост. Тя се превежда от дирекции "Социално подпомагане" на съответната община след представяне на разходооправдателен документ.

Законът предвижда следните проверки и санкции:

1. При писмен сигнал или по преценка на директора на съответната дирекция "Социално подпомагане" за недобросъвестно получена месечна финансова подкрепа и/или целева помощ, както и за неизползвана по предназначение целева помощ се извършва проверка от длъжностно лице на дирекцията.

2. В случай на установена недобросъвестност при получаване на месечна финансова подкрепа и/или целева помощ, и/или неизползвана по предназначение целева помощ директорът на дирекция "Социално подпомагане" издава мотивирана заповед за възстановяване на получената месечна финансова подкрепа и/или целева помощ заедно със законната лихва.

С цел гарантиране прилагането на Закона и повишаване на ефективността на политиките за социално приобщаване на хората с увреждания в нормативния акт е разработена **глава VII – АДМИНИСТРАТИВНОКАЗАТЕЛНИ РАЗПОРЕДБИ.**

В Закона се използват различни понятия, чиито определения за яснота са дадени в Допълнителна разпоредба § 1. Най-важните от тях са:

1. "Хора с увреждания" са лица с физическа, психическа, интелектуална и сетивна недостатъчност, която при взаимодействие с обкръжаващата ги среда би могла да възпрепятства тяхното пълноценно и ефективно участие в обществения живот.
2. "Хора с трайни увреждания" са лица с трайна физическа, психическа, интелектуална и сетивна недостатъчност, която при взаимодействие с обкръжаващата ги среда би могла да възпрепятства тяхното пълноценно и ефективно участие в обществения живот и на които медицинската експертиза е установила вид и степен на увреждане 50 и над 50 на сто.
3. "Помощни средства, приспособления и съоръжения" са пособия, предназначени от производителя да компенсират загубена или увредена функция на човешки орган с цел увеличаване на възможностите за самообслужване, за извършване на трудова и друга дейност на хората с увреждания.
4. "Кучета-водачи на слепи" или "Кучета-асистенти на хора с увреждания" са кучета, обучени в специализирани училища, което се доказва със сертификат за преминато обучение, отличителна служебна екипировка и знаци.
5. "Доход" са всички брутни доходи на семейството, които са облагаеми по Закона за данъците върху доходите на физическите лица, както и получаваните пенсии, обезщетения, помощи и стипендии, с

изключение на добавката за чужда помощ по чл. 103 от Кодекса за социално осигуряване, стипендиите на учещите се до завършване на средно образование, но не по-късно от навършване на 20-годишна възраст, както и помощите и средствата, получени по Закона за хората с увреждания, Закона за закрила на детето и Закона за социално подпомагане.

6. "Доходи за отпускане на целеви помощи" са всички приходи, произхождащи от:

- а) трудова дейност;
- б) дейности в областта на селското, горското и водното стопанство;
- в) продажба и/или замяна на движимо или недвижимо имущество;
- г) продажба на акции, дялове и други участия в търговски дружества и други форми на съвместна дейност;
- д) наем, рента и аренда;
- е) авторски и лицензионни възнаграждения;
- ж) дивиденди и доходи от дялово участие;
- з) премии и награди от спортни състезания;
- и) обезщетения и помощи;
- к) пенсии;
- л) стипендии;
- м) месечни добавки и целеви помощи за деца;
- н) присъдени издръжки;
- о) други.

7. Не се смятат за доходи при отпускане на целевите помощи:

- а) финансовата подкрепа;
- б) добавката към пенсиите за чужда помощ на инвалидите с намалена работоспособност над 90 на сто с определена чужда помощ;
- в) еднократната помощ при раждане по чл. 6 от Закона за семейните помощи за деца;
- г) хуманитарните помощи;
- д) еднократните компенсации към пенсиите или извънредните пенсии;
- е) добавките към пенсията на ветераните, доброволците и пострадалите, взели участие в Отечествена война, и на пострадалите при изпълнение на мисиите във военни контингенти на Организацията на обединените нации;
- ж) допълнителната месечна компенсация към пенсиите на навършилите 75- или 80-годишна възраст;
- з) помощите, определени с акт на Министерския съвет;
- и) сумите, които настанените в специализирани институции за предоставяне на социални услуги получават като възнаграждение за участие в трудовотерапевтичен процес;
- к) финансовите средства и помощи, отпуснати по реда на Правилника за прилагане на Закона за закрила на детето.

Законът в ПРЕХОДНИ И ЗАКЛЮЧИТЕЛНИ РАЗПОРЕДБИ регламентира следните важни права:

§ 16. За осигурителен стаж при пенсиониране се зачита времето, през което са полагани грижи за лице с определена чужда помощ на едно от следните лица: съпруг (съпруга), родител (осиновител) или един от родителите на майката или бащата на лицето с увреждане. Осигурителен стаж се зачита, при условие че за това време лицето, полагало грижите, не е било осигурено и не е получавало лична пенсия. При пенсиониране за периода, който се зачита за осигурителен стаж, се внасят осигурителни вноски в размера за фонд „Пенсии“ върху минималната работна заплата към датата на отпускането на пенсия, които са за сметка на държавния бюджет.

§ 18. В Закона за здравното осигуряване в чл. 40, ал. 3, т. 9 родителите, осиновителите, съпрузите или един от родителите на майката или бащата, които полагат грижи за лице с увреждане с 50 и над 50 на сто вид и степен на увреждане или с трайно намалена работоспособност с определена чужда помощ, се осигуряват за сметка на държавния бюджет, освен ако не са осигурени по реда на чл. 40, ал. 1 от същия закон.

Законът за хората с увреждания съдържа 153 члена, определения и параграфи. Настоящият

коментар има за цел да ви запознае с най-важните моменти от него. Регионалните ни и териториални структури ще бъдат на ваше разположение за всякаква информация в процеса на прилагане на този нов нормативен акт, отнасящ се до политиката за хората с увреждания и част от вашите права.

ГЛОБУС Ясновидство за незрящи

"Докато други ясновидци се появяват на челните страници в печатните издания с предсказания за световни бедствия и разрушения, Каръл Ан Леарос тихичко учи незрящите да виждат. С тези думи Агата Тутко започва статията си за прорицателката в списание Съдба през май 1975 година. Днес, близо 44 години по-късно, в раздирания от разрушителни войни и опустошителни природни бедствия свят, в който живеем, Каръл Ан продължава да помага на хората - зрящи или не - да развиват тъй нареченото шесто чувство, за да живеят по-безопасно, градивно и благополучно.

Ясновидските способности на Каръл започват да се проявяват сравнително късно спрямо други хора, определяни като "особено надарени". Тя е на 29 години, когато решава да посети събиране в колежа "Роузъри Хил", на което е поканен да говори Хю Лин Кейси, син на "спящия пророк" Едгар Кейси. Въпросите, които Каръл задава откъм присъстващото множество, карат Хю Лин да предложи на сестра Джъста Смит, тогавашен декан на Химичния факултет към "Роузъри Хил", да я привлече като сътрудник в нейното започващо скоро необичайно проучване. Сестра Джъста се опитва по научен път да потвърди своето предположение, че лечител може да постигне изцеляване само в случай, че успее да промени работата на ензимите в тялото на болния. Каръл Ан се съгласява да участва в проучването. Така тя се озовава в причудливото положение на некаатоличка във факултет за монахини на католически колеж. Докато Каръл чете на обучаващите се, Оскар Ескабани извършва изцелявания в съседната стая. В началото нейните четения не се отличават с нищо особено. Скоро след това обаче тя неочаквано започва да поставя диагнози. Няколкото практикуващи лекари, участващи в проучването, потвърждават точността им. Когато изследването приключва, резултатите от него получават широк обществен отзвук, а Каръл е назначена като секретарка в колежа. По този начин ръководството я задържа на разположение за следващи проучвания. В месеците преди настъпването на 1970 година основаният от Джийн Понтиъс Риндж Институт по човешки измерения към колежа "Роузъри Хил" започва да разширява дейността си в новоутвърдената област на парапсихологията и се обръща към вещи лица с молба за подкрепа. Уменията на Каръл Ан да вижда миналото и предсказва бъдещето са подложени на проверка и се установява, че тя е права в между 93 и 97% от случаите. Много от членовете на управителния съвет на колежа са впечатлени от ясновидските ѝ способности. Това води до положителни промени в работата и живота ѝ като цяло. Доктор Шафика Карагула, автор на книгата "Пробив към творчеството", учи Каръл как да прилага научен подход към психичните явления, благодарение на което тя става все по-разпознаваема в широката общественост.

През есента на 1970 г. Каръл Ан Леарос и професор Дъглас Дийн - парапсихолог и преподавател по компютърни науки в Нюаркския инженерен колеж, започват съвместно обучение в Института по човешки измерения към колежа "Роузъри Хил" в Бъфало, Ню Йорк. Начинанието им е озаглавено "Свърхсетивно възприемане и други непроучени области на човешкия ум". За участие в него се записват 125 души с различно обществено положение - лекари, адвокати, съдии, журналисти, учители и домакини. Те са привлечени от изключителното хрумване да се обучават при учен, който разполага с

най-новите по това време научни доказателства за съществуването на свръхсетивно възприемане (ССВ), и доказана ясновидка, която може да сподели с тях личен опит. Агата Тутко, която по това време води рубриката "Човешки измерения" към местния вестник "Заглавната страница", издаван ежеседмично в Лакауана, е сред записалите се за обучението. По време на заниманията тя неусетно се сприятелява с Каръл Ан и впоследствие работи като доброволец в някои от другите ѝ начинания. Много от участниците в това първо обучение съобщават, че животът им започва да протича с по-малко усложнения, здравето и паричното им състояние се подобряват и се чувстват по-осъзнати и духовно извисени. Този отклик насърчава Каръл Ан и Дъглас Дийн да продължат да работят заедно. През 1971 г. Каръл води 6-седмично обучение по ССВ в Батавия, Ню Йорк. По време на едно от вечерните упражнения, посветени на възприемането на човешкото силово поле, наричано аура, тя забелязва, че един от участниците се справя значително по-добре от останалите. Докато някои от тях улавят само бледо сияние или цветни отблясъци около тялото на човека, с когото работят по двойки, този мъж успява да назове с точност и здравословни неразположения като преживян преди време сърдечен инфаркт. След края на занятията една от жените се приближава към Каръл Ан и я пита какво мисли за представянето на съпруга ѝ. Каръл споделя, че е впечатлена от неговия успех. Тогава участничката съобщава, че мъжът ѝ е напълно незрящ. Водещата на занятията е втрещена. Когато изненадата ѝ отминава, тя започва да разпитва мъжа. От него научава, че е на 41 години, че живее в пълен мрак от 4-годишна възраст, че успехът му в поставената им задача се дължи на това, че той приучва ума си да прави това, което останалите вършат с очи. Изключително учудена, Каръл се замисля дали е възможно да обучи незрящи да "виждат" посредством ССВ. Тези нейни размишления обаче не траят дълго. Много скоро тя отново е на път и оглавява друго 6-седмично обучение с нови участници. Около година по-късно на водено от нея занимание отново присъства незрящ човек, който споделя сходни изживявания. В този случай мъжът не просто не вижда нищо, а дори няма очи, защото те са оперативно отстранени заради тумор, когато е още 3-месечно бебе. Този път Каръл, която не вярва в случайности, отделя време след края на занятията и опитва по-задълбочени похвати и психовъзбуждащи изживявания с незрящия. Така у нея се заражда и хрумването за провеждането на 7-седмично опитно проучване за изследване на психичните способности при незрящи. В рамките на него тя си поставя следните цели:

1. Да развие способността на хора със зрителни увреждания да придобиват знания от психичните сили чрез така замислени похвати, че да насърчат откликване на кожата.
2. Да подпомогне хора със зрителни увреждания в прилагането на тези умения при разпознаването на цветове, форми и разположението на вещи.
3. Да определи дали неща като възрастта и по-голямата схватливост влияят на усвояването и прилагането на такива умения.

Каръл Ан отделя няколко седмици за подготовка на проучването. Част от времето тя посвещава на изчистване на обичайните ѝ похвати за преподаване от всички понятия и препратки, свързани със ССВ и други необичайни явления. По този начин прорицателката се стреми да избегне всякакви предубеждения от страна на участниците по отношение на психичните способности на ума. Каръл се обръща към малка църква в Амърст - Ню Йорк, с молба да ползва безвъзмездно някое от наличните помещения. Разрешават ѝ да работи там по проучването си една вечер седмично. Поради ограничените благоприятни условия и пространство, с които разполага, тя решава да започне с 20 участници.

Свързва се с Бил Факазио от Ниагарски водопад и Лола Репенхаген от Бъфало, за да ѝ наберат по 10 желаещи с напълно изгубено зрение от местните организации за незрящи, в които двамата работят. Междувременно Каръл Ан подбира 20 доброволци от осъществените от нея до момента други обучения и ги подготвя да работят еднолично с незрящите.

На 18 януари 1973 г. провеждането на 7-седмичното проучване започва. Заниманията се осъществяват два пъти седмично. През първата вечер незрящите усвояват упражненията на Каръл Ан за отпускане, съсредоточаване и самовглъбяване, чрез които се постига изменено състояние на съзнанието и се повишава чувствителността към психичните сили. От второто занимание нататък се извършва същинската работа с хората без зрение. Проучването протича в последователност от няколко опита. При първия от тях всеки зрящ доброволец кара незрящ участник да затвори очи, след което поставя два едноцветни листа хартия на масата пред него, намества ръцете му на разстояние от 6 - 8 см над тях и го кара да усети дали листите са с един и същ или с различен цвят. След това сътрудникът подканя

участника да се опита да разпознае кой от двата листа е черен и кой бял. Хората без зрение никога не докосват хартията. Всеки от тях прави по сто повторения на това упражнение с черен и бял, син и червен, жълт и зелен и други двойки цветни листи. Докато изпълняват упражнението, незрящите отговарят на следните въпроси:

1. По еднакъв или по различен начин усещате двата листа?
2. Успявате ли да различите черния от белия лист?
3. Успявате ли да различите червения от синия лист?
4. Успявате ли да различите черните от белите и сините от червените в поредица от няколко листа?

В края на 7-седмичното обучение участниците правят нови сто опита за установяване на постигнатия от тях напредък.

При друг опит в проучването доброволците поставят предварително подбрани черно-бели снимки с изображението надолу на масата пред незрящите, отново наместват ръцете им на 6 - 8 см над хартията и ги карат да отговорят на следните въпроси:

На тази снимка мъж или жена има?

Човекът в цял ръст ли е заснет, или до гърдите?

Има ли други вещи на изображението?

Какви са те и къде се намират спрямо човека?

Нещо друго прави ли ви впечатление в тази снимка?

Друг похват, използван в опитното проучване, е така нареченото "мисловно пътуване". Днес то е известно като "далечно виждане" или "ясновидство". Упражнението има за цел да запознае хората без зрение с необичайни обкръжения, да понижи страха им към непознати места и да им помогне в по-кратки срокове да станат по-независими при придвижване в града. Мисловното пътуване се извършва като доброволецът подканва незрящия да „види“ в съзнанието си и опише посочено от сътрудника място, непознато за участника.

Работата на всяка от двойките се записва на касетка, заснема се и внимателно се описва, за да се потвърди действителната достоверност на получените резултати. Професор Дъглас Дийн извършва необходимите статистически изчисления и установява по-добри постижения при всички участници във всеки от приложените похвати, включително и при мисловното пътуване. Излишно е да се посочва, че личните изживявания на незрящите от този метод няма как да се ползват за открояването на каквито и да е статистически закономерности и поради това са неподходящи за оценяване от научна гледна точка. Въпреки това, те разкриват много по-уместно ценността на обучението на Каръл.

В края на 7-седмичното обучение участващи хора без зрение съобщават, че могат да "виждат" по начин, който нито могат да опишат с думи, нито дори да разберат напълно. Някои от тях споделят за придобитата способност да различават цветовете в далечния край на помещението, да описват всекидневната на някого, в чийто дом никога не са ходили, да "виждат" с някаква част от тях светлина там, където преди това е имало само пълен мрак, както и да възприемат очертанията на вещи в стаята. Когато доброволците ги питат къде „виждат“ светлината и образите, тъй като няма как това да се случва зрительно, те обикновено сочат с пръст средата на челото. Много от участниците се хвалят с по-свободното си придвижване, поради това че "просто знаят" къде се намират вещите в пространството.

Един от мъжете споделя, че вече може да се разхожда самостоятелно из улиците, защото "вижда" стъклени витрини, стълбовете на уличните лампи и тъй насетне, благодарение на "зрението в областта на челото". Една от жените пък започва сама да си избира облекло, когато пазарува, или вади дрехи от гардероба, защото успява да различи цветовете с движение на ръката на няколко сантиметра над дрехите. Друга незряща участничка разказва особено подробно описание на изживяване. Тя се събужда около полунощ и "вижда" жилището си, окъпано в златиста светлина, която е толкова ярка, че може да види очертанията на мебелите. Първата ѝ мисъл, която я спохожда, е следната: "Дори и да съм забравила лампата пусната, пак нямаше да виждам мебелите". Тя проверява копчето на лампата, за да се увери, че е изключена, а след това сяда и просто се наслаждава на това, че "вижда" за пръв път от много години. Изживяването трае около 30 минути и се повтаря още два пъти в други стаи на жилището ѝ. Във връзка с възможностите, които обучението на Каръл предоставя, тя заявява: "Надявам се, че това опитно проучване на Каръл може да доведе до нещо, до един нов начин на виждане за незрящите, който ще ни помогне да намерим пътя си в живота."

След края на изследването Каръл Ан Леарос провежда няколко подобни безплатни обучения в Торонто, Канада, както и в Бъфало, Ню Йорк. Едно от тях е пригодно и проведено с участието на само 9 деца без зрение на възраст между 7 и 13 години. За нея е важно да установи дали резултатите от първия опит могат да бъдат повторени. С всяко следващо проучване екипът ѝ остава все по-изненадан от случващото се пред очите им. Доктор Шон Зайлър - клиничен психолог в болницата за ветерани в Бъфало и съветник в опитното проучване, заявява в събеседване: "Някои от нещата, които се случиха, са умопотресаващи и, честно казано, нямам никакво обяснение за тях. Невъзможно е всички тези хора да са се престрували".

Лола Репенхаген - незряща участничка в първото обучение на Каръл, разказва: "Преди година и половина се свързаха с мен, за да проверят дали бих могла да намеря 10 незрящи от Бъфало, които да се присъединят към други 10 души без зрение от Ниагарски водопад за участие в опитно проучване, по време на което да се научим да разпознаваме цветове по усет. Излишно е да ви казвам, че бях силно предубедена. Водена от любопитство и желание да участвам във всяко ново и различно нещо, обаче казах, че ще се опитам. Взехме участие в това 7-седмично обучение, при което всяка седмица правехме нещо ново. Това ни бе достатъчно, за да пожелаем да продължим да се занимаваме. Резултатите бяха толкова изумителни, че Каръл Ан Леарос реши да продължи с нова група и да се потопи в това много по-надълбоко. Започнахме отново преди около 6 месеца и ми е наистина трудно да приема нещата, които се случват. Все още не съм се научила да познавам всеки от цветовете всеки път и с някои от тях се справям по-добре, отколкото с други, но напредвам. Постигнах и някои успехи с мисловното пътуване, но не и с четенето на мисли. Развивам осъзнатост за собственото ми силово поле и имам чувството, че наистина виждам себе си. Виждам как ръцете ми извършват нещо, виждам тялото ми, виждам образи и сенки и сякаш почти успявам да видя какво има в дадена стая. Все едно наистина я виждам, макар че не мога, защото съм напълно незряща. Миналата неделя видях аура за пръв път. Разговарях с една приятелка, когато изведнъж зърнах аурата ѝ и бях толкова изненадана, че престанах да чувам какво ми говори. Тя забелязала, че не я слушам, и каза, че очите ми започнали да се уголемяват, от което разбрала, че нещо се случва с мен. Аз я прекъснах с думите "Виждам аурата ти!". Беше бяла светлина, смътна и проблясваща, която обграждаше главата ѝ. При един друг случай слушах как брат ми свири на китара и пее. Докато го наблюдавах, можех да усетя в каква поза седи. Тогава установих, че мога да видя движението на ръката му, докато дрънка със струните. Понякога мога да улавям цветове, без да мисля, както когато видях дъщеря ми с червено спортно долнище и бяло горнище. Не зная защо или как, но нещата се случват. Със сигурност знам, че трябва да стане чудо, за да пропусна занятие с Каръл, и се надявам, че ще продължи да работи с нас. От предубедеността ми няма и помен и зная, че от това ще излезе нещо добро, което ще увеличи моята осъзнатост".

Още докато тече първото опитно проучване, в което Агата Тутко е доброволец, Каръл Ан споделя с нея свой повтарящ се сън от времето, когато е 12-годишна: "Стоях на прага на нещо, което знаех, че е болница. Помещението беше огромно, с висок таван. При вратата до мен имаше двама души, които приемах за лекари. Ние не крачехме в помещението, а се носехме напред и ми направи впечатление, че нямаше легла. Навред имаше хора, които стояха просто така, някак безцелно. Докато се носехме покрай тези хора, те поглеждаха през рамо към нас със странно изражение на лицата им. Това, което ме потресе толкова, бе погледът им. От очите им струеше пълна измъченост. Знаех, че като минаваме край тях, ние ги лекувахме, макар че не правехме нищо".

Едва по време на изследването Каръл осъзнава, че в съня ѝ не е имало легла, защото хората не са били наистина болни, а очите им са били измъчени, защото са били слепи. Тя вярва, че сънят ѝ изобразява проучването с незрящите, което е щяла да предприеме години по-късно.

Ясновидката посвещава цели 8 години на работата с незрящи, която впоследствие става известна като Проект "Сляпо осъзнаване". Сведенията за това нейно начинание са събрани в диск, който може да бъде закупен от някои страници в интернет за около 25 щатски долара. Проведените от нея независими изследвания в други насоки, особено в областта на лечителството, са използвани при написването на над 20 книги. Тя самата е автор на поредица от записи с упражнения за отпускане на тялото и ума, съсредоточаване и самовглъбяване, познати като метода на Леарос. Издава и самостоятелна книга, озаглавена "Интуицията, обяснена простиичко". Ясновидката гостува и показва способностите си в редица местни и национални радио- и ТВ предавания, едно от които носи предизвикателното име "Това е невероятно". Представителите на широката общественост имат възможността да се възползват

от нейните необикновени способности и в личен разговор по телефона с продължителност до 30 минути, за който предварително се записва час и се заплаща сума в размер на 150 щатски долара. Въпреки напредналата си възраст, Каръл Ан все така води обучения с времетраене от няколко часа до няколко седмици. По време на тях прорицателката помага на хора от всяка възраст и обществено положение да открият и прилагат заложените във всеки човек свръхсетивни способности. Нейно твърдо убеждение е, че тя не е галеничка на съдбата, а нейната така наречена дарба е умение, което всеки човек без изключение може да развие с различен успех.

Иван КАРАСТОЯНОВ

ИЗ ЖИВОТА НА ОРГАНИЗАЦИИТЕ София

Бабинден в клуба на РО София

На 21 януари в клуба на РО София по стар стил отпразнувахме Бабинден.

Всички девойки, дами, съпруги и млади по дух баби се почерпиха за здраве и се веселиха заедно на Деня на тази, която в миналото е "бабувала", тоест помагала за раждането на новия живот, а днес в ролята на съвременна баба активно помага на работещите майки в отглеждането на внуците.

"Бабата" бе много специална - нашият дългогодишен сътрудник Елена Димитрова в прекрасна оригинална радомирска носия, с китка и усмивка.

Поляхме ѝ да си умие ръцете, дарихме я с риза и чорапи, а тя хлъзна сапуна в оригинално менче - според традицията, както се хлъзга сапуна в менчето, така лесно да се раждат бебетата.

Имахме си цели 2 "бебета", повити както си му е редът, нищо че плачеха със звук от джигесема на председателката на ТО "София - Изток" Милена Костадинова.

Прекадихме под полите на младите моми и булки, та, дай Боже, скоро и сватби да се вдигат, и бебенца да се залюлеят.

Вързахме на всички червен конец за здраве, а мъжете - е, на мъжете сложихме юларче, та да ни слушат и уважават.

Даниела ДАМЯНОВА

ИСТОРИЯ Последният ден на Левски

Посвещава се на 19 февруари 1873 година

Всяка година на Разпети петък в Йерусалим хиляди християни тръгват по една малка каменна улица. По нея Исус е вървял от тъмницата до Голгота в последния си земен ден. Тази улица се нарича Виа Долороса или Път на мъките.

Но да се върнем в София. Ако любознателният читател реши да отиде в ранните часове на 19 февруари на дискотека, той може да се отбие в една, която се намира до Централния военен клуб. В дъното на дискотеката ще види последните замаяни посетители, пиещи под звуците на натрапчиво техно.

Щом нашият читател загърби тези хора и тяхната музика, може да долови един глас. Тих, но ясен глас, който изрича последната си изповед преди насрочената екзекуция. Защото там, зад съвременната мазилка, още има един турски каменен зид, който пази спомена за последния ден от живота на Левски - 18 февруари 1873 година. Там бил каушът, арестантското помещение, в което Апостолът е затворен по време на разпитите и съдебния процес.

В онази ранна мразовита сутрин в тъмницата влязъл поп Тодор, за да му даде последно причастие.

Попът, комитетски човек, треперел от страх, но Левски не дал вид да го познава и произнесъл единствено тихите си изповедни слова. Сетне се прекръстил.

Ако човек заслиза навън по стъпалата пред дискотеката заедно с последните посетители и потракващите с токчета изрусени девойки, може да му се привиди друга картина. Там, между заптиетата, се светлеела една русолява превързана глава на изтощен, но красив мъж, който бавно пристъпял с окованите си нозе. Зимата била люта, тишината се разкъсвала само от воя на виелицата и глухия звън на веригата. Малката група се отправила към близкия хълм, където се извисявало бесилото.

Присъдата била изпълнена веднага, в студа всички бързали да се разотидат: и заптиетата, и попят.

Днес там е Паметникът на Левски.

Обикновено екзекутираните се предавали на роднини или на верската им община. Роднините на Васил Кунчев още не знаели нищо. А пък местните християни се страхували и то с основание, че ако отидат до бесилката, ще бъдат разпознати като близки на заверата. Тъй свирепият вятър подмятал на въжето вкочаненото тяло на Апостола до късния следобед. После турците пратили двама гробари с каруца. Те свалили тялото и го закарали на Позорните гробища. Там погребвали убийците, насилниците и непознатите - без кръст и име. Гробарите изкопали много плитък гроб във вкочанената земя и безмълвно захвърлили вътре тялото.

Едва посред нощ трима души - двама мъже и една жена, пристигнали с двуколка и чувал, намерили тялото и го препогребали. Че го погребали в църква - те разказали по-късно. Дали изобщо е вярно - вече никой не знае. Но това е друга история.

По спомените на свои съратници, в Румъния Ботев създал прочутото стихотворение "Обесването на Васил Левски", написано сякаш от очевидец. Там има един знаменателен стих:

*"Плачи! Там близо край град София
стърчи, аз видях черно бесило
и твой един син, Българийо,
виси на него със страшна сила".*

Думата "един" Ботев слага нарочно и тук тя вероятно значи сам, самотен.

Когато младият йеродякон Игнатий решил да се посвети на Отечеството, отрязал дългите си руси коси и ги занесъл на майка си. "Мале! - рекъл бъдещият Апостол - Както съм решил да ходя незнаен по пътищата, най ме е страх да умра неопят. И да не се знай где е тялото и гробът ми. Затуй, ако чуеш, че съм мъртъв и без гроб, направи едно опело ей над тези коси". Само те са останали от него.

Над тъмницата на Левски сега гърми весела музика.

А българската Виа Долороса се е проснала незнайна и унижена пред една дискотека.

Ира АНТОНОВА

На 14 февруари честваме Деня на свети Константин-Кирил Философ

На тази дата през 869 година нашият първоучител е починал в мир в Рим.

Днес се отбелязва също и поредната годишнина от Великоморавската мисия на светите братя Кирил и Методий. Тази мисия поставя началото на богослужението и преподаването на славянски език в средновековна Европа. Когато Константин Философ пристигнал в Рим, той блестящо защитил правото на хората да познават Божието слово и да му служат на родния си език. Ватиканът се поклонил на правите му думи, но там Константин Философ тежко заболял, бил подстриган в монашество с името Кирил и след 50 дни починал на 14 февруари 869 година. Сам папа Адриан извършил погребението му в църквата, наречена "Сан Клементе", както се казва тя и до днес. По-късно, заради победата си над Триезичната догма, братята Кирил и Методий били обявени за Покровители на Европа, защото след тяхното учение и праведно рвение народите за първи път започнали да превеждат на родния си език Библията.

Поклон пред паметта на първоучителя и създателя на нашата азбука свети Кирил!

Ира АНТОНОВА

На каква азбука пишем

В съзнанието на поколения четящи българи е останал емблематичен текст от романа на дядо Вазов "Под игото" от главата "Радина вълнения", който припомням по-долу:

- Кажми ми сега, Райно, кой изнамерил българската азбука?

Тоя въпрос позатрудни момичето. То попремигна, за да си докара на ума отговора, зина да каже, но се спря несамоуверено и готово да се смути.

Огнянов му помогна:

- Нашето А, Б, Райно, кой го написа?

Детският поглед светна. Райна простря голата си до лакът ръчица, без да каже нещо. Тя показваше на Кирила и Методия, които благосклонно гледаха към нея.

- Тъй, тъй, св. Кирил и Методий - извикаха няколко гласа от предните столове.

- Браво, Райно, иди си - каза приветливо Огнянов.

Но дали отговорът на изпитваната ученичка е правилен, предстои да поразсъждаваме.

"Отечеството на нашия преподобен отец Кирил беше град Солун, в който той се роди. По народност той беше българин. Той се роди от благоверни и благочестиви родители...."

Из "Успение Кирилово"

На 14 февруари се навършват 1150 години от кончината на един от най-големите енциклопедисти на Средните векове - Константин-Кирил Философ. По поръчение на византийския император Михаил

заедно с по-големия си брат Методий създават подходяща азбука за превод на богослужбни книги с цел разпространение на християнството и привличане на новата голяма славянска държава в Централна Европа – Великоморавското княжество, в лоното на Константинополската патриаршия. Братята се справят отлично със задачата - след 8 години упорит труд в малоазиатската обител "Свети Полихрон" азбуката е създадена и на славянски език е преведена основната богослужбна книжнина. В основата на Кирило-Методиевия славянски книжовен език е заложен диалектът на солунските славяни, който по тип е източнобългарски.

Историята на мисията на солунските братя е известна - активна просветителска дейност сред среднодунавските славяни във Великоморавия, борба с привържениците на триезичието, защита на каузата пред римския папа и получаване на неговата благословия за своето дело. Но именно в Рим изтощеният от изнурителния труд и нескончаеми битки с враговете на новата писменост Константин-Кирил приключва на 42-годишна възраст земния си път.

Мисията след смъртта му продължава Методий в качеството си на архиепископ на Великоморавия, но когато и той почива, възкачилият се наскоро на княжеския престол Святополк под влияние на немското духовенство гони учениците на двамата велики просветители - някои са продадени в робство или убити. В България, собствената им родина, ги посреща радушно и им дава своето покровителство нейният владетел - княз Борис I, един изключителен за своето време държавник, прозрял значението на писмеността на свой език за суверенитета и бъдещето на управляваната от него страна и за спойката на различните етноси в нея в един народ. Обезпечавайки необходимите условия за работа на прогонените от великоморавския княз просветители - Климент, Наум и Ангеларий (Сава и Горазд са убити), Борис полага основите на разцвета на българската култура, преживяла своя златен век при неговия син Симеон Велики. Обучавайки и възпитавайки над 3 500 български учители, четци, дякони и свещеници, учениците на Кирил и Методий създават и плеяда бележити творци, оставили незаличима следа в българската литература и култура - Йоан Екзарх, Константин Преславски, Черноризец Храбър и редица други.

Това са общоизвестни исторически факти, неоспорвани от никого, за които учат и учениците в училище. Но има и други факти, станали известни сравнително отскоро, които ни дават основание сериозно да се запитаме всъщност на каква и на чия азбука пишем и четем.

Създадената от Кирил и Методий азбука е наречена глаголица. Глаголицата е графична система на основата на фонетиката на славянския език. Основни елементи за изписване на глаголическите букви са кръстът, кръгът и триъгълникът. В графичната им структура се откриват първообрази на букви или отделни буквени очертания от гръцкото ръкописно писмо, приспособено към фонетиката на солунското наречие. Сама по себе си обаче глаголицата е напълно оригинална графична система, в която всяка буква отговаря на един звук, нещо повече - в нея буквите за сходни звукове имат сходни очертания. Затова големият български учен Петър Илчев нарича глаголицата най-съвършената графична система от древни времена до днес. Глаголицата се е използвала активно у нас и частично в други населени със славяни земи до XII век.

Реално, по заръка на княз Борис, към края на IX век в България възникват и се развиват две книжовни средища - с център Плиска (а след това при Симеон Преслав) и с център Охрид. Още в началния етап от създаването на Плиско-Преславското средище започва работа по нова славянска графична система, наречена кирилица, с която писмеността се демократизира. За неин автор се сочи Климент Охридски, нарекол я така, посвещавайки я на своя любим учител Константин-Кирил Философ. Има версия това да е и Константин Преславски, която версия се споделя от малцина. За основа на кирилицата служи гръцкото заглавно писмо. Както пише известният историк Васил Гюзелев - към буквите на гръцката азбука (24 на брой) са прибавени 13 глаголически букви, отразяващи специфични звукове от славянската реч. Съществуват предположения и сериозни доказателства за заемки и от други азбуки. Такава е азбуката, съставена от епископ Улфила (или Вулфила) - първата изцяло християнска азбука в света, ползвана от готите, населявали днешните български земи през IV-VII век.

Има хипотеза, която е напълно вероятна, че кирилицата също е азбука, създадена по поръчка. Този път обаче поръчителят е българският владетел цар Симеон. Целите са няколко - опростяване на графичните изображения на буквите с оглед улесненото им изписване, вековните традиции при ползването на гръцката писменост (кирилицата графично е много по-близко до гръцкия алфавит) и не на последно място - амбициите на българския монарх да завладее Константинопол и да стане господар

на Източната Римска империя.

Десетилетия наред в България се използват и двете азбуки - глаголицата и кирилицата, но в крайна сметка се налага кирилицата с нейните по-опростени и усъвършенствани букви.

През следващите векове старобългарският книжовен език и кирилицата като писменост намират приложение и в други славянски православни страни поради близостта на славянските езици.

Кирилицата се превръща в основа за създаването на староруския и старосръбския книжовен език. След падането на България под византийско владичество много български духовници заминават за новопокръстената Киевска Рус, където разпространяват новата писменост, за да просвещават руския народ на разбираем език и да го приобщават към християнското учение и християнските ценности, както и към достиженията на европейската цивилизация. Най-старите руски ръкописи, създадени през XI век, са преписи на старобългарски кирилски оригинали. Подобни преписи век по-късно се правят в Сърбия и Босна. От XIV век в продължение на близо 5 века кирилицата е богослужебно и канцеларско писмо във Влашко и Молдова. По свои вътрешнополитически съображения след 1917 година болшевишката власт в Русия я налага като основа за азбуки на многобройните неславянски народности, нямащи своя писменост: абхази, башкири, киргизи, узбеки, татари, чуваша, чеченци и други. Кирилицата е въведена и в Монголия. Тази универсалност на старобългарската писменост, наречена кирилица (а тя е именно българска, защото е създадена в България от българи и по поръчение на български владетели за просвещение на българския народ), използвана повече от 11 века, говори за гениалността на нейните създатели и следовници.

Георги ГЕНОВ

КОНКУРС Поезия

**Съюзът на българските писатели,
Агенцията на хората с увреждания в България,
Община Лом,
Дружество "Будители" в област Монтана**

ОБЯВЯВАТ

Първи национален поетичен конкурс за хора с увреждания

"Огърлица от разЛОМени слова"

Конкурсът има за цел да даде възможност за изява на хората с увреждания и тези, които им съчувстват и с творчеството си се стремят да облекчат техните страдания чрез проявите си на хуманизъм.

Организаторите имат желанието конкурсът да продължи традициите в поезията на Яна Язова, вдъхновена от хуманизма, любовта към България, спомените за детството, стремежа към красота в живота във всички нейни форми и проявления.

В конкурса могат да участват автори от цяла България и такива, живеещи в чужбина, навършили 18 години.

Всеки автор може да участва с до три стихотворения.

Няма ограничения в тематиката, формата и размера на творбите.

В конкурса участват само произведения, които не са публикувани до момента в електронен или хартиен вариант.

Участниците да представят творбите си в срок до първи май 2019 г. в електронен вариант на e-mail адрес: vreme@mail.bg, като посочат две имена или псевдоним, точен адрес и телефон за контакт (за творците с увреждания, само ако пожелаят, да посочат и процент нетрудоспособност).

Жури от Съюза на българските писатели ще оцени творбите и ще излъчи:

Първа награда - 250 лева

Втора награда - 150 лева

Трета награда - 100 лева

Две материални поощрителни награди - за най-млад до 35-годишна възраст и най-възрастен участник.

Ще има награда за най-активно участие на регионален клуб на хората с увреждания.

Церемонията по отчитането на резултатите и награждаването ще се състои в рамките на празниците в чест на 24 май в град Лом.

Авторите на отличените творби предоставят на организаторите правото на последваща публикация в самостоятелен сборник.

За контакт и допълнителна информация: на посочения e-mail адрес или на телефони - 0885 27 10 77 и 0899 49 24 14.

ПРАЗНИЧНО Денят на виното и любовта

Трифон Зарезан

На 14 февруари, по стара българска традиция, честваме Трифон Зарезан - Деня на виното, лозарите, кръчмарите и градинарите. Макар всяка година празникът да се радва на голямо внимание и да е отбелязван шумно, малко от нас знаят историята на неговия произход. Затова в следващите редове ще ви запознаем с обичаите и традициите, свързани с него.

Според Православната църква свети мъченик Трифон е роден около 225 г. в село Комсада, малоазийската област Фригия. Той бил праведен християнин и отказвал на езичниците да отхвърли своята вяра. По време на поредните гонения светецът е арестуван, подложен на мъчения и обезглавен. И докато житието на свети Трифон ни запознава с човек, чийто път е изпълнен с много вяра, изпитания и терзания, то народните предания твърдят, че той е бил брат на Света Богородица. Един от вариантите гласи, че веднъж Светата Майка минала край лозето на Трифон, докато той подрязвал лозниците, а брат й, опиянен от вино, ѝ се присмял. Света Богородица нищо не отвърнала, но като стигнала къщата на Трифон, рекла на жена му да тича да помогне на пияния си мъж да не се нарани. Жената хукнала към лозето. Като я видял така уплашена, Трифон понечил да покаже, че не е пиян, замахнал с косера и клъцнал носа си. Оттук са и различните наименования на празника - Зарезановден, Трифун Чипия, Трифун Зарезой, Трифун пияница.

В България свети мъченик Трифон първоначално се чествал на 14 февруари - като покровител на лозарите, винарите и кръчмарите. След приемането на Григорианския календар празнуването му се измества на 1 февруари, а 14 февруари започва да се отбелязва като Деня на лозаря.

Според учените честването на Трифон Зарезан води своето начало още от времената на траките. Ароматното и силно вино, произвеждано от тях, било прочуто в целия средиземноморски свят. Според траките упойващият ефект на алкохолната гроздова напитка помагал на жреците да влезнат в контакт с боговете. Тракийският бог на плодородието, виното и веселието носи името Дионис и се смята, че

именно свети Трифон е негов по-късен "наследник". Въпреки че в официалното житие на християнския светец не се споменава нищо, свързано с лозя и вино, празникът му съвпада с честването на Дионисиевите празници, по време на които буйните вакханки танцували с малки сърпове в ръка. В християнски времена, както често ставало, някои от светците наследили качества и обредност, свързани с древни божества. Това с особена сила важи за култа към Дионис-Трифон. У нас традицията повелява стопанката да стане рано сутрин и да омеси и опече обреден хляб, украсен с лозово листо. Освен питата задължително се приготвяла и кокошка, пълнена с ориз или булгур. Жената поставяла всичко, заедно с бъклица с вино, в нова вълнена торба и с този товар изпращала мъжа си на лозята. Там стопанинът се прекръствал и отрязвал три пръчки от три корена. От пръчките правел венец и закичвал калпака си, а корените поливал с донесеното вино, светена вода и поръсвал с пепел, запазена от Бъдни вечер - този ритуал се нарича "зарязване". След това всички се събирали и избирали „царя на лозята“, който най-често е най-щедрият и уважаван мъж в селото или този, през чието минало царуване лозята са се радвали на благоприятно време и плодородие. Той бил окичван с венец от здравец, чимшир и млади лозови филизи - ритуал, който отново напомня за тракийския Дионис. Всички мъже вадели от торбите домашните гозби и правели шумно угощение. След като приключело то, "царят" се качвал на "колесница" и всеки се редувал да го тегли до селото, където минавали от двор на двор, ръсели с босилкова китка и благославяли. Домакините ги посрещали с вино в бял котел, като давали първо на "царя" да пие и след това на придружителите му. С останалото вино поливали царската глава и изричали благословията: "Хайде, нека е берекет! Да прелива през праговете!", а царят отвърщал "Амин". След като всички домове били обиколени, мъжете отивали в царската къща, където царят се преобличал в нови дрехи и угощението и веселбата продължавали или на неговата трапеза, или на мегдана под звуците на гайди, гъдулки и тъпан до първи петли. Въпреки че не всички обичаи продължават да се изпълняват и в днешни дни, Трифон Зарезан е един от българските празници, които се радват на завидна популярност.

Украсете Деня на влюбените с думи за любов

Любовта е най-голямата тема в литературата. Тя е в основата на света такъв, какъвто го познаваме, и открай време вдъхновява писатели, поети, художници. Вероятно ще ви е трудно да си спомните книга, в която любовта да не присъства под някаква форма. И понеже ние вярваме в девиза "Правете любов, а не война!", ви представяме 20 от най-хубавите цитати за любовта:

Ерих Мария Ремарк, "Трима другари"

"То е любов и още нещо. Нещо, за което си струва да се живее. Човек не може да живее за любовта, за друг човек обаче може."

Франсис Скот Фицджералд, "Нежна е нощта"

"Запомни как ме обичаш - беше прошепнала тя. - Не искам от теб да ме обичаш винаги така, но искам да си спомняш. Някъде в мен винаги ще се крие жената, която съм тази вечер."

Фредерик Бегбеде, "Любовта трае три години"

"Любовта представлява една великолепа катастрофа: знаеш, че пред теб има стена, и въпреки всичко даваш газ. Тичаш право към своята гибел с усмивка на уста. С любопитство очакваш кога точно ще

гръмне всичко. Любовта е единственото предварително програмирано разочарование, единственото нещастие, което всеки може да предвиди и всеки път желае отново."

Габриел Гарсия Маркес, "Любов по време на холера"

"Напомни му, че слабите никога няма да влязат в царството на любовта, защото то е безмилостно и алчно царство, и че жените се отдават само на решителните мъже, защото им вдъхват тъй жадуваната увереност, с която да се изправят пред живота."

Емили Бронте, "Брулени хълмове"

"Една неистова любов, обсебване, зараза на душата, от която никъде не можеш да се скриеш, от която никога не можеш да избягаш. Любов по-страшна от страха, по-жива от живота. Няма думи, свещи, комплименти. Няма тела. Нито цветя и усмивки. Няма аз и ти, ние двамата. Има само любов, в която аз съм ти."

Елиф Шафак, "Любов"

"Всяка истинска любов и приятелство са разказ за неочаквано преобразяване. Ако преди да обикнем и след като сме обичали, сме същите, значи не сме обичали достатъчно."

Джейн Остин, "Гордост и предразсъдъци"

"Който е узрял да танцува, той е узрял и да се влюби."

Джон Стайнбек, "На изток от Рая"

"С цялата си несигурност, в едно съм сигурен: под горния пласт на своята слабохарактерност хората искат да бъдат добри и да ги обичат. Повечето пороци практически са опит да стигнат по най-късия път до обичта. Стигне ли човек до смъртта, нищо, че е бил може би способен, с влияние, гениален, умира ли необичан, животът му положително изглежда провал, а самата смърт - смразяващ ужас. И ми се струва, че ако вие или аз трябва да избираме между два пътя на мисълта и действието, длъжни сме да помним, че ще умрем, следователно нека се опитаме да живеем така, че нашата смърт да не носи облекчение на света."

Джордж Оруел, "1984"

"Обичаш ли някого, ти просто го обичаш и нямаш ли какво друго да му дадеш, пак му даваш обич."

Съмърсет Моъм, "Обикновена авантюра"

"Няма нищо по-убийствено от това да обичаш от все сърце, макар и да съзнаваш, че другият не го заслужава, и колкото и да се опитваш, да не можеш да го забравиш."

Николай Хайтов, "Мъжки времена"

"В такова време ти се ще да имаш две сърца - едно за чест, друго за мерак, - а то, опустялото - едно: разсечи го, разкъсай го - пак едно!"

Павел Вежинов, "Нощем с белите коне"

"Няма смешна обич на тоя свят, има грешна обич, има нещастна обич, има истинска или въображаема и всяка от тях е едно от малките чудеса на живота."

Ерих Мария Ремарк, "Триумфалната арка"

"- Не - прекъсна я бързо той. - Не почвай отново. Приятелството! Зеленчукова градина върху лавата на мъртвите чувства. Не! Не бива да правим това. Ние не бива. То подхожда само на мимолетни любовни приключения. Дори и това е противно. Любовта не трябва да се осквернява с приятелство. Краят си е край."

Блага Димитрова, "Пътуване към себе си"

"Ако жената изживява най-силно любовта в споделянето с приятелка, то мъжът я изживява

най-дълбоко в мълчанието."

Маргарет Атууд, "Слепият убиец"

"Любовта връхлита внезапно и те завладява, преди да си успял да я осъзнаеш, а после вече не можеш да направиш нищо. Само да се влюбиш и вече си погубена, както и да се развият отгук нататък нещата. Поне така пише в книгите."

Еротиката в древността

Както повечето четящи хора знаят, преди християнската епоха еротиката не била ограничавана от никакви морални присъди. Неслучайно Европа си отдъхнала от прекомерните християнски нравствени забрани в края на Средновековието, когато, откривайки статуи и фрески от древността, си спомнила какво са правели предците ѝ. Тогава нарекла просветлението си Ренесанс, т.е. Възраждане на античните ценности - разбира се, не само еротични.

Сексуална толерантност

В Египет сексуалното поведение и на двата пола било ограничавано от социалните порядки и религията, но не и от закона. В Древна Гърция мъжете имали пълна свобода по отношение на своята сексуална ориентация и полов живот, без оглед на възраст и социално положение. За омъжените елинки обаче било недопустимо да имат други партньори и прелюбодеянието им било преследвано като сериозно закононарушение. Същевременно неомъжената жена имала голяма сексуална свобода.

Прелюбодеяние

В Египет изневярата била абсолютно неприемлива, независимо дали е сторена от мъж или от жена. Жените, извършили прелюбодеяние, били принудени да се разведат със съпрузите си, но запазвали определени права на издръжка от страна на бившите съпрузи. Те имали право да се разведат, в случай че уличат съпрузите си в изневяра. В Гърция женените мъже имали правото да правят секс с проститутки, хетери, робини и деца – широко разпространена практика, възприемана като нещо нормално. В Римската империя с изневерите на жените нещата стояли малко по-другояче. Има достатъчно исторически източници, които доказват, че само силно ревнивите мъже наказвали или гонели невярната си половинка. В днешния град Рим е намерена надгробна плоча, поръчана от съпруга на починала жена, от надписа на която разбираме, че жена му довела любовник въкъси и мъжът ѝ бил принуден да издържа и двамата близо 3 години.

Проституция

В Египет предлагането на платени сексуални услуги било считано за скандално, докато в Гърция проституцията била част от ежедневието. Тази професия била широко разпространена и упражнявана от жени на всякакви възрасти, както и от млади хомосексуални мъже. Рим е първичен образ на днешната европейска представа за проституция - няма нужда от специален разказ. Само можем да илюстрираме римското чувство за ред със следния факт. В римския археологически комплекс Аке Calide край Бургас, който представлява огромни римски терми (бани), са открити жетони с изображения на различни сексуални услуги, които желаещите да се изкъпят и разтушат, закупували на входа на различни цени. Еротичните фрески от древния Помпей, открити през XIX век, доказват за сетен път, че римляните са най-любимите на Европа учители, въпреки наложените християнски нравствени норми.

Голота

В Египет голотата била нещо естествено за човешкия бит и не била възприемана в сексуален контекст.

Рисунките в гробниците свидетелстват, че децата ходели голи, както и момичетата, ангажирани със сервирането и забавлението на гостите по време на пир. И мъжете, и жените събличали дрехите си, когато работата им го изисквала. Женската голота е била възплъщение на красотата и плодовитостта. Подобно на Египет, в Гърция голотата била възприемана като нещо нормално в обществото. Древногръцките олимпийски атлети участвали в турнири напълно голи (думата гимнастика произлиза от гръцката *gymnos*, която означава гол). За разлика от Египет, обаче, възплъщението на човешката красота бил младият гол мъж, а жени почти никога не били изобразявани напълно голи.

Хомосексуалност

В Египет хомосексуалността била считана за отклонение от нормата. В "Книгата на мъртвите" е описано, че онези, които са се сближавали интимно с хора от същия пол, били изправяни срещу своите съдници в отвъдния свят. В Гърция хомосексуалността не просто не била прегрешение, а направо била толерирана. Гръцките поети възпявали своите любими от същия пол. Най-любима била връзката между възрастен мъж и юноша. Римляните стриктно следвали гръцките порядки и също често си взимали младеж за любовник. Сред жените само аристократките на Рим си позволявали връзки с жени. Иначе образът на матроната, пазителка на семейството, върна на мъжа си, останал римски нравствен идеал.

Краткото пътешествие из древната еротична история на Европа показва не само стародавния произход на божествата, които почитаме на 14 февруари, но и склонността на съвременето да харесва морала не на близки, а на по-отдалечени от себе си епохи.

Блокът подготви Ира АНТОНОВА

РЕКЛАМИРАЙТЕ ПРИ НАС Рекламна тарифа на списание "Зари"

Корици:

- Втора корица (1 цвят) – 150 лева.
- Втора корица (4 цвята) – 230 лева.
- Трета корица (1 цвят) – 150 лева.
- Трета корица (4 цвята) – 230 лева.
- Четвърта корица (4 цвята) – 300 лева.

Вътрешни страници:

- Цяла страница (1 цвят) – 100 лева.
- Цяла страница (4 цвята) – 170 лева.
- Половин страница (1 цвят) – 70 лева.
- Половин страница (4 цвята) – 100 лева.
- Четвърт страница (1 цвят) – 40 лева.
- Четвърт страница (4 цвята) – 70 лева.
- 1/8 страница (1 цвят) – 25 лева.
- 1/8 страница (4 цвята) – 30 лева.
- 1/16 страница (1 цвят) – 15 лева.
- 1/16 страница (4 цвята) – 20 лева.

За фиксирано място – плюс 10%.

Цените са без ДДС

Отстъпки:

10% за 3 поредни реклами.

15% за 6 поредни реклами.

25% за 12 поредни реклами.

** Цените са при предоставен готов файл от страна на рекламодателя. За изработване на файл от предпечатна на списание "Зари" цената е по допълнително договаряне.*

ЮБИЛЕЙ Верен на имената си!!!

Ангел СОТИРОВ

Снимки: Светослав КАЛВИН

Неговият характер и ценности вероятно се обуславят от двете му емблематични имена. Малкото, библейското, означаващо скала, камък. Фамилното му име е също достатъчно индикативно. То ни информира, че това е род на войни, на бойци. И тези имена сякаш определят и досегашния му жизнен път, път на желязна принципност, на пословична неподкупност и скромност, на многолетни битки и сражения. Ярка илюстрация на неговата скромност е категоричният му отказ да оглави софийския "Успех" през 1998 година. Атрактивното предложение идва през лятото на същата година от прясноизбрания председател на ССБ, генерален директор, старши научен сътрудник, доц. д-р Иван Ганев. Петър Войнов не приема примамливата оферта на доцента икона, не се втурва неудържимо към властовата позиция, за която е смятал, че не е особено пригоден, за която е преценил, че няма достатъчно сили и опит.

За разлика от своя библейски съименник, който три пъти предава учителя си Христос, Петър Войнов не е предавал никого! А него са го предавали. И то неведнъж. За съжаление измежду тези негови предатели фигурира и моята особа. Слава Богу, че съм го предавал само един единствен път! Поне така си въобразявам аз...

Заедно с Иван Ганев, Владимир Радулов, Петър Стайков, Васил Каракашки и Ангел Сотиров, Петър Войнов е сред първите, започнали да воюват срещу тоталитаризма в ССБ. Като председател на съюзната ЦРК (1986-1990) той представя свръхкритичен доклад пред преломния X конгрес (май-юни 1990), изиграл особено важна роля за разгрома на съюзния тоталитаризъм. В кооперацията на слепите той е пак сред тези, които водят нескончаеми баталии срещу авторитарния стил на вековечния председател Михаил Кърлин.

Между впрочем - може би трябва да посоча и сегашните му обществено по-значими роли на твърде публичен мъж. Петър Войнов е несменяем, не казвам пожизнен, председател на сесебейската взаимоспомагателна каса. Дългогодишен председател е също на Проверителната комисия на любимото читалище на слепите. Разбира се, взаимоспомагателната каса май е тази, в която той излива много енергия и която изглежда му доставя определено удовлетворение, а понякога и немалко главоболия. През 70-те години на миналия век той е активен сътрудник на списание "Зари". Тогавашният главен редактор на списанието Минчо Стоянов привлича Петър Войнов като преводач от сърбо-хърватски -

естествено, срещу достойни хонорари. Благодарение на тези му преводачески занимания до читателите на "Зари" стигат интересни текстове от югославския брайлов печат.

Познаваме го и като свиреп футболист, трениращ усърдно със звънящото пластмасово шише в "Парка на свободата". Играл е изцеждащо се дори и в почти празния плувен басейн на пловдивския комплекс на слепите. Почти празен, защото там, където моят персонаж вратарстваше самоотвержено, се беше събрала 2 - 3 см вода от наскоро падналия дъжд.

Професионалната биография на моя състудент и дългогодишен приятел е като на истински американски писател. Жизнерадостен синемлуз работник, либерален управител на Работническото общежитие и разтропан началник-пласмент в софийския "Успех". Пет години без малко е чевръст библиотекар в Читалището на слепите, две години - строг трикотажен управител, и три мандата взискателен заместник-председател по търговията в Кооперацията на слепите (1984-1993). Около четвърт век е и успешен уличен търговец, възхваляван безвъзмездно и от други печатни масмедии. На 19 януари в софийския ресторант "Рино" със свои близки роднини, верни приятели и надеждни колеги Петър Войнов отпразнува своята кръгла годишнина. На пребогатата трапеза се радваха 56 души от цялата страна. "Една малка сватба" - отбелязва един от сътрапезниците с доста сивееща завист. Или както би казал Васил Каракашки - "Един съюзен конгрес!". Но на мен ми се струва, че и в случая виновникът за тържеството проявява завидната си скромност. Ако беше малко по-фуклив, например 1 сотир, гостите щяха да бъдат с петдесетина повече. Не липсваше и огромна 7-етажна бяла торта със 70 сини свещи. Ракията и виното са от знаковото Поморие, осигурени от старата пушка Ортодокс Карулев. Приветствени слова към своя бележит съсъдбеник отправят всеизвестният Спас Карафезов и не по-малко известният велик депутат Петър Стайков. По предварителен сценарий и еталонният регионален председател Асен Алтънов трябва да зачете рожденика с поздравителен адрес. Но за зла беда ламинираният текст и червеният плик със стоте лева са си останали в офиса му. За музиката на юбилея се грижи раздаващо се прочутият DJ Димитър Захариев. Доста умерените децибели позволяват даже и устно общуване на празнуващите. Денс ритмите откъсват често от чашите и чиниите по-емоционалните натури. Димитрина Николова, Павел Чемишанов и гостите от Перник събират очите на разбиращата това изкуство публика. Купонът се вихри на високи обороти почти цели 7 часа - от 18 и 30 до 1 и 30 часа на другия ден.

Както му е редът, участващите в празника поднасят на юбилействащия предметни и парични подаръци. Но най-силно впечатление правят едричката банкнота на щедрия варненец Венко Ганев и пълната с дюлева ракия резбована бъклица на вездесъщия Павел Чемишанов. Дареният ахва и от фантастичната тонколونا, връчена му от 14-членната група на д-р Стайков.

Петър Войнов е роден в село Голямо Бучино, Пернишко. Учи прилежно в софийското училище за слепи, след което безпроблемно завършва вечерна гимназия. През 1977 е пък щастлив абсолвент по психология в най-престижното българско висше учебно заведение - софийския университет "Свети Климент Охридски".

Да поздравим и ние юбиляря! Да му пожелаем добро здраве, успешен бизнес и да продължи да бъде верен на имената си!!!